

USTEC·STES

Intersindical Alternativa de Catalunya (IAC)

www.sindicat.net

Franqueig
concertat
02/444

Número 448
Curs 2011-12

**Eina. sindical
moviments socials**

**Amb
propostes
i recursos
didàctics**

Dones per la Pau

“En un món en el qual encara predomina la mirada arrelada de l'experiència masculina, parlar des de les vides de les dones té de vegades rang de descobriment, de desvetllament d'unes formes de pensar i de fer que no són les més comunes, que no han pogut fer-se comunes perquè estan ocultes en la boira del que no ha estat dit en públic”

*Carmen Magallón
Directora de la Fundación Seminario
de Investigación para la Paz,
de Saragossa*

Editorial

Amb el títol de DONES PER LA PAU, us presentem un nou monogràfic sobre educació per a la pau, la solidaritat i els drets humans, en el qual s'inclouen un bon grapat de propostes didàctiques per treballar-les durant tot el curs escolar sota la visió particular de les dones davant els conflictes armats, no pas com a víctimes, sinó com a mediadores i activistes per la pau; amb experiències de vida i històries de superació individual i col·lectiva que han aportat el seu gra de sorra per aconseguir un món més habitable, més pacífic i més just.

Ara bé, no podem pas fer aquesta *Eina* sense fer referència a l'actual situació de violència estructural global de retallades socials sota el control imperial dels mercats - rescat dels bancs amb els nostres diners, privatització de serveis públics...-, en un marc d'impunitat per a la cobdícia insaciabile del capitalisme més salvatge, que ha provocat que la crisi endèmica en què malviu el sud del planeta comenci a mostrar la seva voracitat entre importants segments de la població que fins ara formava part d'aquest espai protegit per un encara fràgil Estat del Benestar que tanta nosa fa als especuladors. I per aprofundir-hi, com no podia ser de cap altra manera, us recomanem les interessants aportacions que en diferents mitjans han fet diverses dones com Miren Etxezarreta, Lourdes Lucía, Àngels Martínez Castells i moltes d'altres, que ens animen i encoratgen a REACCIONAR.

I doncs, per què aquest èmfasi en l'acció de les dones? Perquè creiem que resulta imprescindible facilitar al nostre alumnat l'accés al major nombre possible de les diferents realitats que ens envolten, tant les que diàriament veiem als mitjans de comunicació, majoritàriament protagonitzades per líders mundials masculins, com les que sovint són tractades com a notícies locals puntuals -en el millor dels casos-, i acaben relegades a l'anonimat simplement perquè són considerades iniciatives femenines vinculades al treball de cura i sosteniment de la vida en els àmbits familiar i social.

Amb les nostres propostes didàctiques volem anar més enllà d'una idea recurrent en el nostre imaginari col·lectiu que considera les dones més pacífiques, més bones mediadores en la resolució de conflictes, i volem SIGNIFICAR-LES, treure-les de l'anonimat, reivindicar el seu llegat històric i fer palès que si no se les coneix és -en bona part- perquè no hi ha hagut, i encara no hi ha, prou voluntat política per difondre les seves experiències, per incloure-les en les conferències internacionals d'experts sobre pau i conflicte i per reconèixer tot l'ingent treball fet fins ara a través dels mitjans de comunicació.

Per això és tan important que des de l'escola, des dels centres de lleure, des de les universitats, etc., fem una acció positiva i "rescatem" aquestes activistes; si bé, cal assenyalar que no volem pas menystenir la significativa feina realitzada per homes activistes-pacifistes, tot i que sigui una evidència admetre que generalment tenen força més garantit el reconeixement de les seves accions. No hi ha dubte que és irrefutable que per aconseguir viure en pau ens calen totes les dones i tots els homes possibles; però, ara i aquí volem sobretot posar la mirada en el protagonisme de les dones, que són més de la meitat de la població mundial.

Finalment, com a professionals de l'educació tenim el deure d'anar més enllà del nostre treball als centres i hem d'involucrar-hi les autoritats educatives catalanes, per tal que la cultura de pau tingui la presència garantida des de tots els estaments educatius: des de les línies d'actuació de la Conselleria d'Ensenyament fins a la programació diària de l'aula, tot passant pel projecte educatiu de centre.

Des del nostre sindicat hem instat i instarem els titulars del Departament d'Ensenyament que incloguin, com a eix transversal en el currículum, l'educació per a la pau, la solidaritat i els drets humans des d'una perspectiva coeducadora i antiracista. Però, tot i que és un pas imprescindible, no n'hi ha prou només amb la inclusió curricular, també caldrà introduir-la tant en la formació permanent del professorat com en la formació inicial dels estudis de magisteri. Només d'aquesta manera l'Educació per a la Pau deixarà de ser conseqüència de l'interès i el voluntarisme d'un bon grapat de docents i passarà a ocupar el lloc que li pertoca en tot el procés educatiu.

"Llibertat de mercat, doncs, però ha d'incloure d'altres llibertats imprescindibles i de compliment inexcusable: la llibertat de menjar, de beure aigua potable, de viure, d'educar-se, de tenir accés a la sanitat, a la justícia, a la cultura, a pensar i a expressar-se. Tothom. La llibertat no es pot lligar únicament al benefici econòmic"

Rosa Maria Artal

Propostes i recursos

Educació infantil

L'educació per a la pau no és pas feina d'un dia o d'un període concret dins el calendari escolar, sinó que ha de tenir un tractament transversal en tots els continguts i activitats educatives. Només així aconseguirem que l'ambient escolar esdevingui respectuós i pacífic alhora que valors com el respecte, la solidaritat i la cooperació passin a formar part 'intrínseca' del comportament habitual del nostre alumnat.

Per això considerem important iniciar el procés de sensibilització en tots aquests valors en aquesta primera etapa educativa, tot treballant dia a dia per la mediació i la resolució pacífica dels conflictes que es generin al voltant dels infants, en la seva realitat més propera.

Primer cicle d'educació infantil i P-3

▶ Objectius

- Introduir els conceptes de pau, violència i conflicte, reflexionar -hi i relacionar-los amb el seu entorn més proper.
- Fomentar el coneixement i l'estimació cap a l'altre/a.
- Valorar la imaginació i la creativitat.

▶ Activitat

"La capsa de l'alegria i la capsa de la tristesa"

▶ Preparació prèvia

Necessitarem una gran quantitat d'un material prou senzill però accessible com revistes i diaris, si bé també poden ser imatges de llibres, contes vells, fotos, dibuixos, etc. La mestra o el mestre triarà moltes imatges que mostrin amb claredat alegria, felicitat, amor, pau, companyonia i, paral·lelament, imatges que reflecteixin pena, plor, dolor, agressions i lluites, sempre, però, procurant eludir la violència massa extrema i explícita.

▶ Primera sessió

Presentarem les dues capses i preguntarem què imaginem que hi ha a dins, segons el seu nom. En obrir-les, en cadascuna hi trobarem una imatge i reflexionarem sobre diferents moments en què sentim alegria/felicitat i sobre d'altres en què sentim tristesa/lluita a l'aula i a l'escola. Estimularem l'alumnat perquè doni molts exemples de la seva experiència diària, també de l'àmbit familiar, si convé.

▶ Segona sessió

Tot recuperant les idees principals de la sessió anterior, la mestra o el mestre indicarà que hem d'omplir les dues capses amb les imatges que corresponen a cadascuna i en un primer moment serà qui en triarà una i preguntarà a tot el grup, i així

fins a posar-ne algunes en cada capsa.

Després, repartirem entre l'alumnat un conjunt d'imatges barrejades i cada alumne/a (o bé per parelles) en triarà una que ensenyarà al grup i la posarà a la capsa corresponent. L'adult/a tindrà en compte que s'omplin totes dues capses igualment.

Acabarem la sessió amb la introducció del concepte pau com a sinònim d'alegria, amor, o felicitat, i del de guerra com a sinònim de tristesa, plor o baralla.

Si el grup és molt nombrós i/o en funció del nivell d'atenció/concentració que mostri, aquesta sessió es pot repetir diverses vegades per tal que tothom pugui triar les seves imatges sense que la resta del grup perdi l'interès.

▶ Darrera sessió

Cada alumne/a farà en un mateix full un dibuix al·legòric de pau i un altre de guerra (fóra interessant orientar els dibuixos amb exemples del seu entorn més proper -com ara el pati, la fila o la classe-, més que no pas amb imatges de bombes o guerres que, de ben segur, tenen força presents pel que veuen a la televisió).

Finalment, amb tots els dibuixos farem un mural. També es pot suggerir a l'alumnat que porti retalls/imatges de casa sobre tots dos conceptes i es poden incloure a les capses o bé al mural.

Segon cicle d'educació infantil (P-4 i P-5)

▶ Objectius

- Introduir els conceptes de pau, violència i conflicte, reflexionar-hi i relacionar-los amb el seu entorn més proper.
- Fomentar el coneixement i l'estimació cap a l'altre/a.
- Despertar la creativitat i la imaginació en la recerca de solucions.
- Valorar la imaginació i la creativitat.

Jo voldria

Jo voldria
una goma, un llapis, colors i tisores.
Una goma,
per quan hi hagi una guerra
poder-la esborrar.
Un llapis, per dibuixar
un món amb pau.
Colors,
per pintar els camins foscos
i pintar de vermell
el cor de les persones.
I tisores,
per retallar les injustícies.

Zacaria Mamouni 5è

<http://www.xtec.es/ceipdrassanes/poesia.htm>

▶ Activitat: "Poemes de pau"

Presentarem el o els poemes triats al grup classe i conjuntament en farem la comprensió del text. Per treballar-los caldrà fer dividir la classe en tants grups com poemes triats..

Cada alumne/a aprèn individualment el poema que li correspon i el recita en un breu certamen de poemes (per nivell i/o cicle). A més, cadascú omplirà amb un dibuix la fitxa del poema que ha après. Tots els poemes amb els seus dibuixos es penjaran en un mural.

Si aquesta activitat es fa dins el marc del Dia Escolar de la No-violència i la Pau (DENIP), que se celebra el 30 de gener, cal preveure de conservar les fitxes per tal que l'alumnat se les emporti a casa un cop acabada la celebració. En aquest cas, es poden fer fotocòpies per penjar-les al mural.

Finalment, i com a ampliació de l'activitat, es pot fixar una periodització (un cop a la setmana o un cop al mes) per continuar tractant el tema. Pot haver-hi un racó a la classe on col·locar un mural amb dues columnes sota els lemes: "La Pau és..." i "La Pau no és", que anirem omplint amb frases elaborades per l'alumnat sobre situacions viscudes a l'aula, l'escola o l'entorn familiar relacionades amb conflictes que afrontem quotidianament com "La pau és compartir la pilota amb l'altra classe a l'hora del pati" o "La pau no és donar empentes per posar-se al capdavant de la fila".

Aquesta proposta es pot ampliar a cicle inicial de primària, treballar-hi el contingut dels poemes més profundament i, fins i tot, proposar a l'alumnat que n'elabori d'altres.

▶ Poemes

Entre l'ampli ventall de poemes al·lusius a la pau que es poden trobar a internet, us n'ofereim dos de comprensió senzilla i extensió curta.

Pau

PAU,
pau per a mi,
pau per a tu,
pau per a ell
i també per a ella.

Pau per a nosaltres,
pau per a vosaltres
i pau per a ells i elles.

PAU,
de debò,
per a tothom.

Poema enviat per Sàlvia
(Biblioteca Municipal de Cocentaina)
<http://labibliotecamdremei-alcover.blogspot>

Propostes i recursos

Cicle inicial i mitjà de primària

▶ Objectius

- Reflexionar sobre els conceptes de seguretat i llibertat
- Valorar les causes de l'ús de les armes i proposar alternatives no violentes a la resolució dels conflictes.

▶ Activitats: treball amb el conte "La nena i el monstre"

Consulteu el material didàctic -conte amb dibuixos, preguntes orientatives..., als enllaços http://www.kaidara.org/upload/151/Construyamos_la_paz_1cp_cat.pdf

i http://www.kaidara.org/upload/152/Construyamos_la_paz_2cp_cat.pdf

▶ Descripció

Presentarem el conte fragmentat i la mestra o el mestre en llegirà cada part tot aturant-se puntualment per formular les preguntes corresponents després de cada pausa i apuntar les respostes a la pissarra abans de continuar amb la història.

▶ Orientacions

Un cop finalitzat el conte, afegirem algunes preguntes més generals com, com creus que t'hauries sentit en el lloc del monstre?, hi havia motius per atacar-lo?, o, per què no li van preguntar abans què era el que buscava?

Convé cridar l'atenció sobre temes d'actualitat com la percepció negativa que, sovint, tenim de la gent que ve "de fora" i sobre l'absurd de protegir-nos de qualsevol cosa "que ens amenaça".

▶ Propostes complementàries

Podem demanar al grup que en dibuixi les diferents vinyetes o bé que les representi a través del teatre-imatge. Després de llegir cada fragment, el grup repartirà els papers i realitzarà una imatge estàtica, com a estàtua.

* Aquest material forma part del monogràfic *Construïm la pau*, que també ofereix activitats per a tots els cicles de primària i secundària, i que ha estat elaborat conjuntament amb l'Escola de Cultura i Pau, de la Universitat Autònoma de Barcelona. En destaquem els dossiers *Tinc dues orelles per escoltar* (6 a 8 anys) i *Donem la volta al conte* (6 a 8 anys), editats per Intermón-Oxfam, 2004.

La nena i el monstre

Carles Vidal *

"Fa molt de temps, en un regne sense nom que s'alçava sobre una muntanya frondosa, va aparèixer un monstre de dos caps.

Davant un fet tan estrany, el rei va ordenar matar el monstre i va enviar-hi immediatament totes les seves tropes, armades fins a les dents.

Tot i que el monstre mai no va respondre als atacs, ni tots els fusells ni totes les llances del regne van aconseguir allunyar-lo. Aleshores, una nena petita, desobeint els desigs del rei, que havia ordenat als habitants que es tanquessin a les seves cases i es mantinguessin armats, es va acostar al monstre...

I li va preguntar:

-Disculpi, senyor monstre, per què ha vingut a molestar el nostre poble?

-Molestar? -va respondre sorprès el monstre-. Jo només buscava un lloc elevat perquè els meus dos caps poguessin explicar-me què es veu a un costat i a l'altre de la vall.

-Si és així -va proposar la nena- què li sembla si em puja a un dels seus caps i busquem un lloc per aquí a prop on la gent no se senti amenaçada i vostè pugui contemplar la vall?

**Propostes
i recursos**

Intercicles: primària i ESO

El Calendari de la Pau i els Drets Humans

Aquesta proposta està pensada per treballar-la periòdicament durant tot el curs escolar. Us suggerim de fer-ho mensualment, sobretot amb l'alumnat a partir de 4t de primària, o també trimestralment.

Motivació

Durant tot el curs escolar hi ha moltes dates assenyalades que s'han fixat per recordar determinades efemèrides relacionades amb els Drets Humans. En el marc escolar aquestes diades poden ser un excel·lent motiu per sensibilitzar l'alumnat sobre la vigència dels Drets Humans com a legislació mundial de referència i per treballar uns valors imprescindibles per a la dignitat humana. Cal assenyalar, però, que la pau i la solidaritat no depenen de diades concretes, sinó que s'han de recordar tot l'any.

Objectius

- Difondre l'existència de diades mundials en matèria de pau i Drets Humans per tal de no oblidar el que cadascuna representa.
- Reconèixer els valors associats a la pau, la solidaritat i els Drets Humans, tot posant-los en pràctica diàriament a l'aula i en el nostre entorn.

Activitat

Cada mes/trimestre la mestra o el mestre facilitarà les dates assenyalades i entre tothom se'n triarà una.

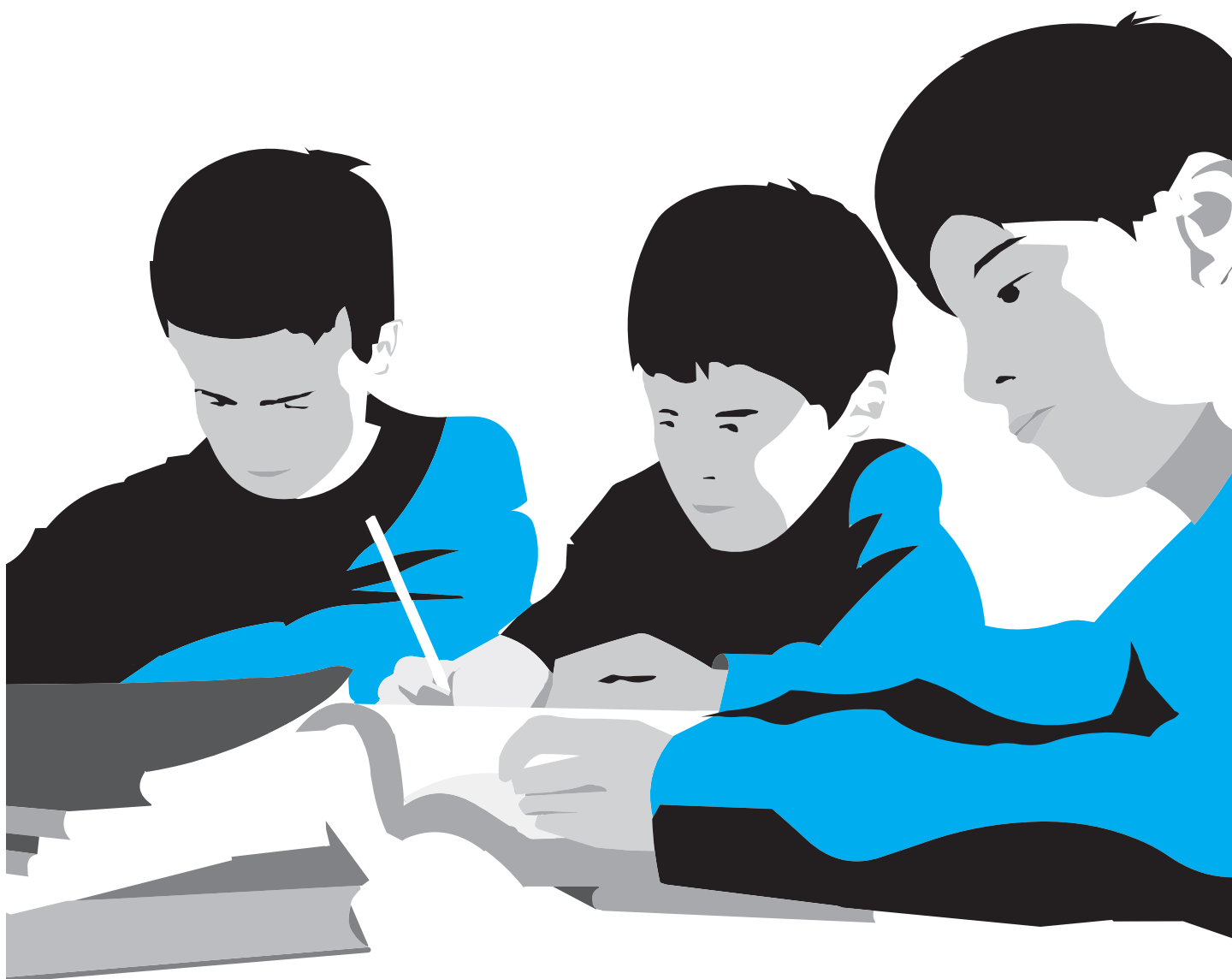
Per parelles es buscarà informació referida a la data escollida i al motiu pel qual es commemora, que després es posarà en comú amb tot el grup classe.

Finalment cada alumne/a anotarà la diada en la seva agenda com a recordatori per a tot el mes/trimestre i en farà un dibuix al·lusiu per col·locar en un mural col·lectiu.

En els nivells de 1r a 3r de primària serà el/la docent qui els expliqui perquè ha estat instaurada la data i qui els orienti per fer el dibuix.

Diades internacionals

1 de gener	Jornada Mundial de la Pau
30 de gener	Dia Escolar de la No-violència i la Pau /Dia mundial de la No-violència
20 de febrer	Dia Mundial de la Justícia Social
8 de març	Dia Internacional de les Dones / Dia de les Nacions Unides per als Drets de la Dona i la Pau Internacional
21 de març	Dia Internacional per a l'Eliminació de la Discriminació Racial
4 d'abril	Dia Internacional per a la Sensibilització i Ajuda en la Lluita contra les Mines
12 d'abril	Dia mundial d'acció sobre la despesa militar.
1 de maig	Dia Internacional del Treball
21 de maig	Dia Mundial de la Diversitat Cultural per al Diàleg i el Desenvolupament (UNESCO)
24 de maig	Dia Internacional de les Dones per la Pau i el Desarmament
4 de juny	Dia Internacional dels Infants Víctimes Innocents de l'Agressió
5 de juny	Dia internacional del Medi Ambient
12 de juny	Dia Mundial contra el Treball Infantil
20 de juny	Dia Mundial de les Persones Refugiades
28 de juny	Dia Internacional de l'Orgull LGBT
11 de juliol	Dia Mundial de la Població
9 d'agost	Dia Internacional dels Pobles Indígenes
12 d'agost	Dia Internacional de la Joventut
31 d'agost	Dia Internacional de la Solidaritat
8 de setembre	Dia Internacional de l'Alfabetització
21 de setembre	Dia Internacional de la Pau
10 d'octubre	Dia Mundial contra la Pena de Mort
17 d'octubre	Dia Internacional per a l'Eradicació de la Pobresa
24-30 d'octubre	Setmana del Desarmament (pot variar la data)
14 de novembre	Dia Mundial contra l'Exclusió Social
20 de novembre	Dia Internacional de la Infància
25 de novembre	Dia Internaci.per a l'Eliminació de la Violència contra les Dones
10 de desembre	Dia Internacional dels Drets Humans
18 de desembre	Dia Internacional de les Persones Migrants
20 de desembre	Dia Internacional de la Solidaritat Humana

El llegat de les dones activistes per la Pau i els Drets Humans

► Suggestiment

Proposem com a referència bibliogràfica el llibre *1325 mujeres tejiendo la paz*, de Manuela Mesa (Icaria Editorial, Barcelona 2009), que és un projecte de Ceipaz-Fundación Cultura de Paz que té com a objectiu difondre el paper de les dones en la construcció de la pau. Fa referència a la Resolució 1325 aprovada pel Consell de Seguretat de les Nacions Unides l'any 2000 i recull les històries reals de dones, conegudes i anònimes, que, en la seva activitat pública o en la quotidianitat diària, han contribuït a un món més humà, estable i segur.

Consta de 70 biografies de dones activistes d'arreu del món, agrupades en 4 grans àrees de treball a favor dels drets humans: conflictes armats, negociacions de pau i reconciliació; drets humans i justícia; participació política i desenvolupament, educació i medi ambient.

Es pot consultar a <http://www.1325mujerestejiendolapaz.org/index.html>, on, a l'apartat 'otras semblanzas', s'hi poden trobar més biografies no descrites al llibre.

► Objectius

- Conèixer el paper clau de les dones en el desenvolupament humà i en el progrés del món.
- Recuperar el llegat pacifista i feminista que han deixat aquestes dones en els darrers dos segles, tot fent atractives i necessàries les seves experiències i lluites.
- Comprovar que la pau no és només l'absència de guerra, sinó el fruit del treball quotidià de moltes persones anònimes -en aquest cas, dones-, que amb esforç i dificultats han fet avançar la seva comunitat i el món que les envolta.

► Activitats

En aquesta proposta didàctica es plantegen diferents graus de dificultat que depenen del temps per treballar-la i de l'etapa de cada grup d'alumnes. Si el treball és amb 5è i

Primer cicle d'ESO

6è de primària resultarà més adequat buscar biografies de dones més reconegudes; en canvi, en cursos superiors es poden buscar activistes menys anomenades.

Activitat inicial de motivació

Iniciarem l'activitat preguntant al grup-classe, quanta gent coneixeu que hagi treballat o treballi per la pau i els Drets Humans? Amb les respostes de tothom es fa una llista de noms.

La professora o el professor revisarà si hi surten noms de dones i, si no és així, n'anomenarà algunes i comprovarà si són conegudes per la majoria. Cal assenyalar que és important tenir preparats uns quants noms de dones activistes reconegudes per anar-los incloent a la llista, per tal que l'alumnat no els trobi del tot desconeguts o estranys.

A tall d'exemple, podem destacar els d'Aminetu Haidar, Vandana Shiva, Wangari Maathai, Eleanor Roosevelt, Mary Robinson, Rigoberta Menchú, Aung San Suu Kyi, Irena Sendler, Rosa Parks, Nadine Gordimer, Shirin Ebadi, les Abuelas de la Plaza de Mayo, Concepción Arenal, Clara Campoamor, Luisa Morgantini, Elisabeth Eidenbenz, Rita Levi Montalcini, etc.

Biografies de dones activistes

Desenvolupament

Es divideix la classe en grups de 4 alumnes com a màxim. Cada grup triarà una dona de la llista feta abans i n'elaborarà la biografia, incloent-hi fotografies, algun text petit o cita que hagi dit, etc. (2 sessions).

En la tercera sessió, un/a portaveu de cada grup n'explica la biografia a la resta de la classe, s'aclareixen els dubtes i, si cal, es fan més aportacions. Finalment es fa un mural amb totes les biografies.

Algunes biografies interessants

Les dones de Greenham Common són un grup de dones angleses que varen dur a terme la primera lluita contra les nuclears el 1981. Són un referent històric important ja que arran de les seves accions es va instaurar el 24 de maig com a Dia Internacional de les Dones per la Pau i el Desarmament (vegeu llibre).

Rosalina Tuyuc, dona indígena maia de Guatemala, activista social per les víctimes i desapare-

guts/des del conflicte armat al seu país (vegeu llibre).
Malalai Joya, diputada afganesa amenaçada de mort.
<http://mujeresquehacenlahistoria.blogspot.com/2009/03/siglo-xx-malalai-joya.html>

Aminetu Haidar, activista sahrauí (vegeu llibre).

Elisabeth Eidenbenz, la infermera d'Elna. (vegeu llibre).

Soledad Leal, obrera i lluitadora antifranquista, nascuda a la Barceloneta, que fou torturada i empresonada per Franco (vegeu llibre).

Elaborar per parelles una àmplia llista de dones i esmentar-hi el nom, l'àmbit de treball en Drets Humans en què han destacat i el país on viuen; situar-les després en un mapamundi i fer-ne un cartell amb fotos per exposar a la classe o bé al passadís.

Nota: vegeu l'apartat "*otras semblanzas*" del llibre abans esmentat, com també l'índex temàtic i per àrea geogràfica que hi ha al final.

Ampliació de la proposta a 2n cicle d'ESO i batxillerat

Aquesta activitat es pot ampliar a aquestes etapes i aprofundir en el perfil ideologicopolític de cada biografia. Suggerim també que l'alumnat analitzi la Resolució 1325 de l'ONU, aprovada l'any 2000, en relació amb el paper de les dones en la construcció de la pau, i que és l'origen del llibre abans esmentat.

Entre d'altres, podeu consultar www.ceipaz.org/images/contenido/1Magallon1325.pdf (sobre la Resolució 1325) i <http://periodismohumano.com/autor/mujerestejiendo> (amb més perfils de dones pacifistes).

Premis Nobel d'enguany

Tot i les nostres reserves pel que fa als premis Nobel, volem felicitar a les guardonades d'aquest any amb el Nobel de la Pau, les liberianes Ellen Johnson-Sirleaf i Leymah Gbowee, i la iemenita Tawakkul Karma.

**Propostes
i recursos****Segon cicle d'ESO, batxillerat i****Umoja, el poblat de les dones**

És la història d'una dona, Rebecca Lolosoli, i d'un llogaret, Umoja, una *success story* de les que agraden perquè són tan escasses i no arriben mai a la primera pàgina dels diaris.

Fa uns deu anys, unes dones de Kenya van decidir abandonar les seves llars i fundar un poblat, i els seus motius no eren pas mancats de pes. Totes havien estat violades per soldats anglesos, abandonades pels seus marits i bandejades de la comunitat segons una llei molt comuna per a un tipus de delictes en què es culpabilitza la víctima. Una vegada que el nou llogaret va estar més o menys enllestit -un parell de dotzenes de casetes de fang i palla disposades en cercle a la part alta d'un turó proper a la Reserva Nacional de Samburu -una regió d'enorme bellesa, encara que bastant abandonada a causa de la sequera i la baixa productivitat-, les dones van decidir que allí un home no hi seria mai admès i que el poblat es diria Umoja, que vol dir "unitat" en swahili.

Encoratjada per aquest primer èxit, Rebecca va recórrer els poblats del voltant per parlar a les dones dels seus drets i convèncer les apallissades que refusessin tota relació sexual amb un marit violent o polígam. "Les dones han d'exigir primer el seu dret. El respecte vindrà després." Refugi per a les assotades i lloc d'assessorament per a vídues sense recursos, el poblat ofereix també recer a les que, com una nena de tretze anys, neboda de la mateixa Rebecca, han d'unir-se en matrimoni amb un home tres vegades més vell. En aquest llogaret, prohibit als homes, no hi ha ablació per a les petites, no les casen amb vells i els nois ajuden les dones en el treball.

Avui, mig centenar de dones amb les seves 150 criatures viuen i treballen a Umoja. Emotiu resultat de la intel·ligència, del coratge i de la determinació, allò que no era res més que un refugi de dones que començaven de zero es va convertir ràpidament en un lloc econòmicament viable, pròsper, pacífic i, si no ens fes por la paraula, feliç.

La regió, una de les més esplèndides de Kenya, la travessen tot l'any autocars carregats de turistes que, empunyant les càmeres, arriben àvids d'artesanía. Les dones d'Umoja van comprendre de seguida el profit que en podien treure i reben els turistes en un campament molt còmode, els ensenyen el seu centre cultural i a la botiga artesanal els venen els ninotets de tota mena que produeixen i que fan embogir els turistes. I aquí és on aquesta bonica història adquireix un caràcter francament còmic. Els marits rebutjats van decidir primer de tot atacar. "Quan els homes ens van llançar pedres vaig decidir no fer-ne cas -explica Rebecca- i preguntar a les dones: 'Esteu bé? Els vostres fills estan bé? Les vostres vaques estan bé?'. Aleshores van intentar construir un poblat aquí a prop -si fa no fa a la distància d'un tir de pedra- i copiar les receptes econòmiques de les seves excompanyes. Ai! A la comunitat de Samburu continua sent la dona qui treballa. Es desperta d'hora, cap a les tres, treballa tot el dia i es fica al llit tard, cap a les 11 de la nit. L'home dorm tot el que vol i quan vol, i quan es desperta reclama l'esmorzar, de vegades treu el bestiar de l'estable i s'ajeu a dormir sota un arbre. La resta del temps juga amb els seus amics i exigeix que se li porti el menjar on es trobi". El resultat era previsible i el llogaret competidor va acabar abandonat.

i persones adultes

En haver fracassat en els fets, el cap d'aquest poblat rival, Sebastián Lesinik, va intentar defensar-se en el terreny de les idees: "L'home és el cap. La dona és el coll. Un home no pot rebre consell del seu coll... Una dona no és res en la nostra comunitat. No tenen la possibilitat de contestar als homes o de parlar davant seu, tinguin o no raó". I després, amb filosòfica resignació: "Ella està qüestionant el més profund de la nostra cultura. Aquesta sembla que és la novetat en aquests temps moderns..., les dones que causen problemes com Rebecca.". Però les coses tampoc no resulten fàcils en el terreny de les idees i és així com altres grups van aconseguir presentar al parlament de Kenya projectes de llei que prohibeixen els matrimonis abusius i la mutilació genital i condemnen la violació.

Centenars de dones vídues de marits víctimes de la sida s'agrupen al voltant de Margaret Auma Odhiambo, una altra heroïna que les defensa. A la veïna Uganda, milers de dones lluiten contra la poligàmia, font incontrolada de propagació de la sida. Al parlament de Rwanda, país màrtir d'un genocidi amb 800.000 víctimes, les dones ostenten avui el 49% dels escons. A Níger, les dones lluiten per entrar en la política i demanen la possibilitat de presentar-se a les presidencials: "Els

homes no han sabut governar correctament aquest país", expliquen.

Sens dubte queda molt camí per fer, encara que sigui només en dret consuetudinari. En aquest continent tan paradoxal, les africanes generen el 70% de la producció d'aliments, però no disposen de cap dret a béns immobles, prerrogativa dels homes. A Zàmbia, la major part de les vídues té vetat l'accés a les terres de la família. A Swazilàndia, les dones no poden ser propietàries de terres per ser menors davant la llei. A Kenya, la llei estipula que homes i dones tenen els mateixos drets quant a l'herència, però quan un home mor sense testament, la qual cosa sol passar sovint, la transmissió de la terra es regeix per la llei consuetudinària del grup. En la pràctica, estima un estudi de Nacions Unides, les dones no tenen cap dret en qüestions d'herència.

"Som al principi d'alguna cosa important per a les dones d'Àfrica", va dir Margaret Auma Odhiambo, de Kenya.

Insh' Al-là!

Nicole Thibon (periodista)

Article editat el 14 de juny de 2009 al diari *Público*
<http://blogs.publico.es/dominiopublico/1342/umoja->

Objectius

- Conèixer el paper clau de les dones en el desenvolupament humà i en el progrés del món.
- Comprovar que la pau no és només l'absència de guerra, sinó el fruit del treball quotidià de moltes persones anònimes -en aquest cas, dones-, que amb esforç i dificultats fan avançar la seva comunitat i el món que les envolta.

Activitats

Lectura i anàlisi de l'article periodístic

Per presentar l'activitat preguntarem al grup-classe si han sentit parlar d'Umoja, un petit poblat de la Reserva Nacional del Parc del Samburu (Kenya) o del "poblat de les dones".

Treball en petit grup. Donarem l'article periodístic a cada alumne/a que el llegirà individualment i a continuació es formaran grups de 3 o 4 alumnes per debatre'l, aclarir-se mútuament els dubtes i ressaltar el que més i el que menys els ha agradat de la història.

Posada en comú en tot el grup classe. Aclarem els dubtes que no s'han pogut resoldre en els grups i si en queda algun per resoldre es buscarà més informació a internet en una següent sessió.

Pluja d'idees. Farem dues llistes a la pissarra, una amb el que més ha agradat de la història i una altra amb el que menys. En aquest apartat, el professor o professora posarà especial atenció als comentaris i idees que sorgeixin sobre el fet que Umoja sigui un poblat només de dones, que tant poden ser de caràcter positiu com negatiu (sexistes o discriminatoris). Es pot generar un primer debat amb tots els comentaris plantejats, sense entrar a discutir-los a fons, atès que cal tenir més informació per poder analitzar amb més solidesa cada argument.

Conclusió. Finalment es farà un resum amb les idees principals que l'alumnat anotarà en un full per analitzar-lo en una altra sessió i elaborar-ne una conclusió.

Conèixer a fons la vida de les dones d'Umoja

Farem grups de 4 o 5 alumnes que realitzaran un treball sobre un dels següents apartats, del qual buscarem la informació necessària a internet

- a) La biografia de Rebecca Lolosoli, la dona pionera que va fundar aquest poblat, anomenada "la matriarca".
- b) La història d'Umoja fins a l'actualitat.
- c) L'organització diària: com viuen, l'educació, la salut, etc.
- d) Els seus recursos econòmics (treball de granadura i artesanies per al turisme al Samburu).
- e) La lluita d'aquestes dones contra les tradicions ancestrals que vulnereu els seus drets humans.
- f) El seu exemple a d'altres pobles i grups de dones africanes i d'arreu el món.
- g) Les dones d'Umoja i el turisme al Samburu.

Un cop enllestits, s'exposaran a tota la classe i, opcionalment, se'n pot elaborar un mural i penjar-lo en un lloc visible al passadís.

Algunes webs d'informació

Pàgina oficial del grup (Umoja - UASO Women's Group), <http://www.umojawomen.org/reachus.htm> (en anglès, amb traducció online).

Biografia R. Lolosoli: <http://www.thedailybeast.com/blogs-and-stories/2011-03-06/women-in-the-world-rebecca-lolosoli-kenya/>

Una lectura diferent de la història: <http://www.anticapitalistas.org/node/917/>

Calaix de materials i recursos

Infantil i primària

▶ Contes

Contes sobre la pau que trobareu al Catàleg de Biblioteques de la Diputació de Barcelona (<http://www.diba.cat/biblioteques/>):

- *Sóc la Pau*, Obiols, Anna. Col·lecció "Els meus contes preferits" (Tren blau). Editorial Edebé, Barcelona, 2007. A partir de 5 anys.
- *Pomes i canons*, Turin Adela, Sylvie Selig. Col·lecció "A favor de les nenes". Editorial Lumen DL, Barcelona, 1989. A partir de 6 anys.
- *En Flon-Flon i la Museta*, Elzbieta. Col·lecció "Els Pirates". Editorial Cruïlla, Barcelona, 2003.
- *Conte de riure, conte de plorar*, Joles Sennell; Editorial Cruïlla, Barcelona, 2003. A partir de 8 anys.
- *El somni de l'Amina*, Gasol, Anna. Col·lecció "Capsa de Contes". Editorial Baula, Barcelona, 2009.

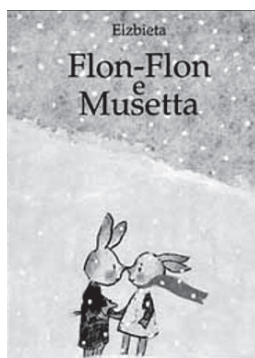
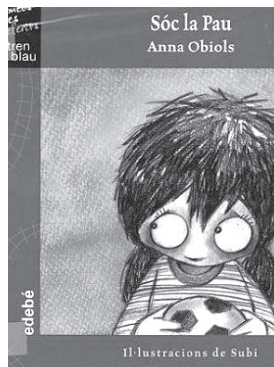
Sinopsi: en Noh i en Bar són dos germans pallsos. Un dia van a actuar en un país en guerra i, en veure tanta destrucció, s'omplen de tristor i ja no poden fer riure, només poden fer plorar. A partir d'aleshores, quan actuen, l'únic que recullen són les llàgrimes dels espectadors. I no s'ompliran un altre cop d'alegria fins que no arribi la pau.

• CNUR- Espanya: http://www.eacnur.org/05_01_01_02.cfm?id=1712

• *La petita Carlota*. Unitat didàctica per a alumnat de 5 a 8 anys, dissenyada per eradicar comportaments xenòfobs en la

infància i explicar el valor de l'acollida a qui és diferent o necessita ajuda. Conté un vídeo de dibuixos animats (7').

- *Jo em dic Brisa, i tu?* Itineraris sobre refugi i asil per a l'educació primària. Per a alumnat de 6 a 12 anys. Consta d'un vídeo (10'), sis quadernets de treball i les orientacions per al professorat.
- Kaidaria: experiències i recursos educatius per a una ciutadania global. Intermón-Oxfam: <http://www.kaidara.org/ca/>

- *Tinc dues orelles per sentir-hi millor*

Mitjançant un exemple pràctic, pretén despertar la creativitat i la imaginació en la recerca de solucions. Per últim, el testimoni d'en Roberto, de Moçambic, serveix per acostar a l'alumnat la realitat d'un país que ha viscut una guerra. I les estratègies i programes, com ara l'intercanvi d'armes per eines, que serveixen per construir la pau.

- *Donem la volta al conte!*

A partir de contes populars, com la Caputxeta Vermella, introdueix els conceptes de pau, violència i conflicte i hi reflexiona. També reflexiona sobre les actituds que adoptem davant els conflictes i ofereix eines per afavorir el diàleg i la cooperació.

- Drets Humans al Carrer. Cuentos infantiles sobre Derechos Humanos. Institut de Drets Humans de Catalunya (IDHC)

Una eina per explicar, aprendre i pensar els drets humans a partir de contes que escenifiquen cadascun dels trenta articles de la Declaració Universal dels Drets Humans. <http://www.idhc.org/cat/documents/Biblio/DHalCarrer.pdf>

• Setmana d'Acció Mundial per l'Educació (SAME) L'educació no és un conte: pels drets de les dones i les nenes. <http://www.educacionsinfronteras.org/es/285254/>, on trobareu contes i històries reals de dones elaborades per l'alumnat d'escoles i instituts de Catalunya.

Secundària, batxillerat i persones adultes

▶ Llibres

1325 mujeres tejiendo la paz. Manuela Mesa. Icaria Editorial, Barcelona, 2009. (ressenyat a l'apartat "Proposta Didàctica per a Cicle Superior") <http://www.1325mujerestejiendolapaz.org/index.html>, www.ceipaz.org/images/contenido/1Magallon1325.pdf,

<http://periodismohumano.com/autor/mujerestejiendo>.

Documentals

Programa *Latituds*, de TV3 (blogs.tv3.cat/latituds).

Us suggerim especialment els capítols que estan relacionats amb l'activisme de les dones, en temes de pau, igualtat i sosteniment de la vida.

- "Pal·liant el desastre humanitari al Congo"
- "Dones construint la pau a Israel-Palestina" (I i II)
- "Construint la pau a Colòmbia"
- "Dones al Marroc: camí a la igualtat"
- "Sobirania alimentària al Brasil"
- "Guatemala, obrint els arxius de la repressió"
- "Dones emancipant-se al Senegal"

Documentals específics sobre dones activistes

- *Les dones veuen moltes coses*, Meira Asher i Alexandra Jansse [S.l.: s.n., cop. 2007]. DVD. Centre de Documentació del Institut Català de les Dones. <http://www.gencat.cat/icdones/icd.centredoc@gencat.cat>

Sinopsi

Documental guardonat amb el Premi Internacional de TV3 2007 que relata la vida de tres noies excombatents que van participar en la guerra civil de Sierra Leone i Libèria. A través de les entrevistes, les protagonistes ens

van descobrint un món sense principis, en el qual la realitat sociocultural d'un continent en vies de desenvolupament i ple de violència, Àfrica, els acaba afectant irreversiblement la personalitat

• *La determinació d'Aminatu* [S.l.: s.n., cop. 2009]. DVD. Centre de Documentació del Institut Català de les Dones. <http://www.gencat.cat/icdones/icd.centredoc@gencat.cat>

Sinopsi

Documental que explica l'expulsió de l'activista Aminatu Haidar del Sàhara Occidental i la seva posterior detenció a Lanzarote, cosa que

la va decidir a fer una vaga de fam que la va tornar encara més visible internacionalment.

- *En reraguarda*, Marta Vergonyós [S.l.: s.n., cop. 2007]. DVD. Centre de Documentació del Institut Català de les Dones. <http://www.gencat.cat/icdones/icd.centredoc@gencat.cat>

Sinopsi

Documental que és una reflexió col·lectiva sobre les conseqüències de les guerres des del punt de vista de diferents dones que les han patit en primera persona. El reportatge aplega les veus de dones que visqueren la Guerra Civil espanyola del 1936, com també el testimoni de dones presents en d'altres conflictes a Sri Lanka, Sèrbia, Afganistan, Kurdistan o Iraq.

Vídeos

- *Om Mohammad*. La mare d'en Mohammad, Lagartofernández, D. Producció: Institut Català Internacional per la Pau (ICIP). <http://www.vimeo.com/19465662/>. Més informació a www.icip.cat/.

Sinopsi

Sabah és una dona vídua que viu amb quatre dels seus cinc fills a Khuza'ah, un poble de la Franja de Gaza situat al costat de la frontera amb Israel i aquest vídeo ens

explica un dia de la seva vida com a directora de l'associació local Beit Almostuqbul, que treballa donant suport a dones i famílies del poble, en una societat on gairebé no hi ha possibilitats de rebre ajuda pública. En un entorn agrícola, ella i la seva família han vist com les seves terres i granges han estat destruïdes pels bulldozers israelians per tal de crear la *buffer zone* (zona d'amortiment) que l'exèrcit israelià ha construït al llarg de la frontera comuna. En un context de

penúria econòmica, de falta d'oportunitats i de manca de llibertat d'expressió, el seu fill gran, Mohammad, marxa cap a Espanya amb l'estatus de refugiad polític després de l'operació "Plom Fos" que Israel va dur a terme a Gaza.

Aquestes imatges pretenen ser un retrat de la vida quotidiana, dels problemes i els anhels que comparteixen moltes dones a la Franja de Gaza.

- *Mujeres indígenas desplazadas de su territorio*. Producció: PBI Colòmbia. www.pbi-colombia.org. <http://www.youtube.com/watch?v=S6Y1UJqe8A>

Sinopsi

Iria i la comunitat a què pertany han viscut tota la vida a Santa Rosa de Guayacán, a la riba del riu Calima, prop de l'oceà Pacífic. El vídeo retrata la vida a la comunitat amb els seus problemes i les seves esperances.

Professorat

Libres

- *Indigneu-vos i Comprometeu-vos*, de Stéphane Hessel. Edicions Destino, Barcelona, 2011.
- *Reacciona*, RM Artal, coordinadora. Editorial Aguilar, Madrid, 2011.
- *Repensar en Femení. Manual per a una pau sostenible*. Institut Català Internacional per la Pau; Icària, 2011. Col·lecció "Eines de Pau, Seguretat i Justícia".

Sinopsi

Aquest manual mostra les connexions entre el desenvolupament sostenible cap a la pau i la participació de les dones en els processos de pau i presa de decisions. L'estudi aporta el que hauria de ser un model holístic per a la construcció de pau, un model on la igualtat de gènere constituïu un instrument indispensable per a la sostenibilitat.

Solidaritat poble a poble...

Els projectes actuals

Ja fa més de 10 anys que el nostre sindicat destina el 0'7 anual dels pressupostos totals a la solidaritat directa poble a poble, com també promou entre la nostra afiliació una iniciativa solidària anomenada "0'7 i + de la IAC" amb la finalitat d'aportar el nostre granet de sorra al dret a l'educació de les persones dels països empobrits.

Enguany estem col·laborant en dos projectes de beques d'estudi per a joves, a Guatemala i El Salvador.

Projecte de beques d'estudi a la Comunitat "Primavera d' El Ixcán" (Guatemala)

Des de 1993, USTEC-STEs i la Comunitat "Primavera d'El Ixcán" estan agermanades i ja són moltes les i els docents que han col·laborat amb aquestes escoles guatemalenques.

Una de les finalitats d'aquest projecte ha estat sempre que els beneficis dels estudis reverteixin a tota la comunitat. I ho estem aconseguint, ja que quan aquest alumnat acaba els seus estudis i aconsegueix un treball, restitueix de mica en mica la beca per als nous joves que s'incorporen al projecte, o bé ofereix el seu treball durant un temps a la comunitat. A més, la gran majoria de persones becades aconsegueixen treballar en el que han estudiat a la mateixa Comunitat o a les zones del voltant. En aquest sentit, Primavera és la comunitat més

avançada i capdavantera de tot El Ixcán i ja compta amb un taller de ferreria i mecànica (amb estudiants becats que ja han acabat els estudis) que dóna servei a tota la zona. Finalment, pel que fa a la tecnologia de la informació, compta des de fa

un temps amb diversos ordinadors i accés a internet per a ús educatiu, i està també a l'avantguarda de les comunitats veïnes.

El nostre suport econòmic per al 2011 s'ha destinat a 10 estudiants, 5 de magisteri, 2 de peritatge en recursos naturals, 2 de peritatge en informàtica i 1 en secretariat.

Projecte de beques d'estudi a la Comunitat "Nueva Esperanza" a Usulután (El Salvador)

El nostre sindicat col·labora des de fa temps amb aquest projecte de "Nueva Esperanza" que va néixer el 1991 a Nicaragua, on havia estat desplaçada la seva població a causa de la guerra a El Salvador.

El projecte ha anat avançant al llarg del temps, i el que en un inici era suport a l'educació bàsica, amb el temps s'ha convertit en ajudes per beques d'estudis universitaris.

Enguany col·laborem amb 3 estudiants dels darrers cursos

en les carreres de ciències de l'educació, especialitat en ciències naturals, anglès i enginyeria agrònoma.

Igual que en el cas del projecte de Guatemala, el compromís del jovent becat amb la seva comunitat és molt ferm. Any rere any comprovem com aquestes persones no opten per migrar als EEUU, fet molt habitual als països centreamericans, sinó que la gran majoria es queda a la zona i fa treballs voluntaris comunitaris, tant durant el període de formació, com quan es llicencia; per exemple, fent classes d'anglès els dissabtes a estudiants de batxillerat o fent funcionar el laboratori de ciències amb classes per a tot l'alumnat, o també col·laborant en tasques d'agronomia a la zona.

Delegacions solidàries a Guatemala, estiu 2010

Com cada any, aquest estiu també hem visitat un dels projectes a què donem suport en l'àmbit de la solidaritat. En aquesta ocasió tres mestres, dues estudiants de grau superior en integració social i un ecòleg han conviscut al llarg de tres mesos a la Comunitat "Primavera d'El Ixcán", a Guatemala, on han intercanviat experiències educatives i han col·laborat en la vida diària d'aquesta població indígena. L'experiència és sempre molt enriquidora i amplia el nostre compromís solidari, alhora que consolida l'agermanament entre els pobles.

Cal destacar que la relació entre les persones delegades, el sindicat i la comunitat es nodreixen mútuament amb aquestes experiències i intercanvis. Moltes de les reflexions de qui participa en les delegacions es repeteixen al llarg dels anys: l'impacte positiu que ens genera el sistema de valors d'aquesta població, la presa col·lectiva de decisions, el respecte i solidaritat entre iguals i cap a les persones més grans de la comunitat, l'alegria i vitalitat de les criatures, el contacte amb el jovent becat i l'agraïment, a bastament reiterat per les autoritats educatives, per tot el suport que hi donem i per les visites que reben cada any.

Entre les preocupacions, destaca l'arribada a moltes llars de la televisió i de les noves tecnologies -bàsicament internet, tot i que encara només estigui a l'abast en l'entorn escolar-, que està influïnt negativament el jovent i els lesiona els valors que tenen, a favor de l'exaltació del consumisme i de l'individualisme.

"És clarament un intercanvi desigual de vivències, experiències i coneixement, en el qual la millor part ens l'enduem nosaltres. A més, hem de ser conscients de l'esforç que suposem per a la comunitat, que ens dona allotjament i alimentació diaris, entre moltes altres coses."

"Crec que el nostre objectiu no és pas escolar, sinó que és presencial. Compartir espais i companyies, escoltar i explicar, *platicar*... La comunitat té una necessitat brutal d'exterioritzar el sofriment viscut i el nostre paper és acompanyar-los i fer-los sentir que no estan sols en aquest món i que la seva lluita té sentit i és coneguda. Viure i conèixer amb ells, aquest és l'autèntic objectiu i cal tenir-lo ben clar."

"...*marxo convençut que he rebut molt més del que deixo a la comunitat*".

Més info: <http://cpixcan.blogspot.com>

El Salvador: apunts sobre la situació sociopolítica actual

Reproduïm a continuació algunes reflexions enviades pel coordinador del projecte de beques d'estudi de grau superior i tècnic, Ángel Arnáiz Quintana, que periòdicament ens envia informació amb les seves 'cartes' electròniques on descriu els avenços i les dificultats que afronta la seva comunitat, Nueva Esperanza, i la zona circumdant, el Bajo Lempa, amb descripcions plenes de rigor, sinceritat i, sovint, també d'humor.

Les seves missives reflecteixen clarament que amb la solida-

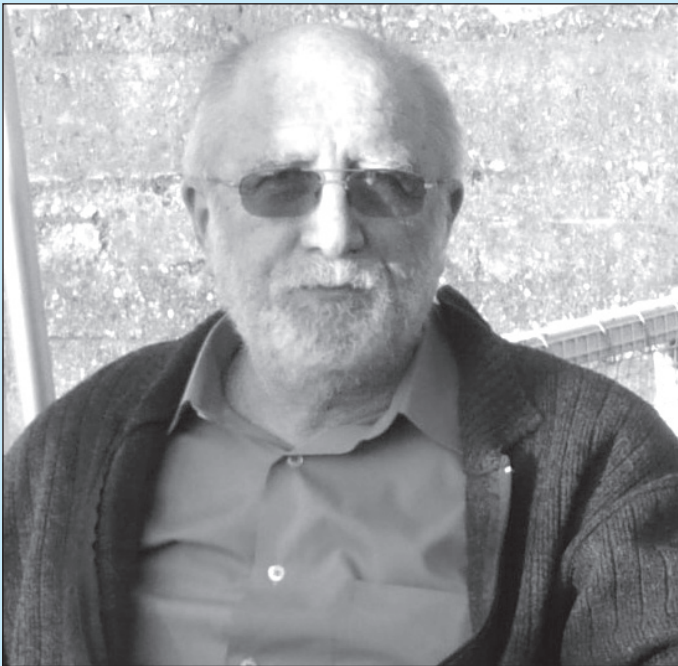
ritat i la col·laboració directa, mà a mà, poble a poble, s'aconsegueix millorar el nivell de vida de les persones implicades.

El nostre modest però continuat suport ha contribuït a formar jovent en estudis tècnics de grau superior i, en els darrers anys, també en estudis universitaris (medicina, enginyeria agrònoma, magisteri, etc.), i els beneficis reverteixen després en la mateixa comunitat i en tota la zona circumdant.

8 de gener de 2011

Salut i pau,

A Nueva Esperanza ja s'ha iniciat la preparació del 20 aniversari de la nostra repatriació des del refugi-exili de Nicaragua, durant els anys 80, a la terra salvadorenca el 20 de març de 1991. Tenim també la certesa de la presència en aquesta celebració de benvolguts germans i germanes nostres proce-

dents de països llunyans. Aquest senyal d'identitat no és tan fàcil de mantenir viu en les circumstàncies que ens envolten, tendents a la disgregació.

A la comunitat o poble de Nueva Esperanza tenim llum pública als carrers des d'aquest Nadal. El carrer dels petons ja ha deixat de ser el carrer dels petons nocturns, furtius, d'adolescents somiadors i de joves a la recerca de parella. Els gossos ja no surten a bordar amenaçadors al centre de la calçada quan el vianant transita en la foscor ambiental de les hores nocturnes, sinó que ara ho fan des de dins de les cases dels seus amos. Per als qui gaudeixen de sempre d'aquest servei, els semblarà normal tenir llum quan surten o tornen de casa seva a la nit, però per a nosaltres, al Bajo Lempa de Usulután, és un gran esdeveniment que segueix a d'altres anteriors també importants.

L'actual president de la comunitat, Nelson Calero, ha pres aquesta decisió perquè l'alcaldia de Jiquilisco va fer l'oferta de realitzar la instal·lació d'energia elèctrica per a enllumenat públic si la comunitat col·laborava comprant els llums i participava en part del finançament de costos, la qual cosa va fer sense dubtar-ho, tot i que havia d'aconseguir uns diners dels quals no disposava la comunitat. Una part ha estat sufragada per l'aportació de cada família pobladora de Nueva Esperanza i, una altra, de donacions d'amics i amigues solidàries, que mai no ens han faltat. Nueva Esperanza és la segona comunitat amb enllumenat públic del Bajo Lempa, després de Ciudad Romero, que ho va aconseguir fa tres anys.

(...) Comunidades Unidas del Bajo Lempa (Acudesbal), creu que els temps han canviat amb el nou govern de la nació, presidit per Mauricio Funes i participat amb el FMLN, i que es pot i s'hi ha de treballar en col·laboració i de fet és el que s'està fent en diversos projectes.

Això és nou a El Salvador i hi ha gent a qui costa d'acceptar-ho, bé perquè no ho entén encara, bé perquè en queden afectats d'altres interessos. Perquè hi ha altres perspectives d'afrontar aquesta situació. La pregunta és, avancem en fites socials o ens dividim més?

De fet, el Bajo Lempa de Usulután s'ha convertit en un pastís social molt suculent. L'acció de grups polítics –davant les eleccions que s'acosten, municipals i de diputats-, dels grups religiosos de tarannà divers –uns de clara procedència inicial d'Estats Units i uns altres d'origen intern, nacional i internacional-, d'institucions amb matisos socials –des d'empreses i organismes públics, com la companyia pública de la llum CEL, a privades de variada condició, tal com la que representa els qui s'han ensenyorit de tota la costa propera per a futurs grans negocis turístics-, els intents de penetració i consolidació a la zona de sectors violents i disgregadors com el narcotràfic i les *maras*, entre d'altres, s'uneixen al fet de les diferents procedències dels pobladors d'aquests llocs –com ha passat en aquests vint anys últims- per oferir-nos una situació de, d'una banda, creativitat, organització i progressos socials valuosos, i, de l'altra, divisions entre els diferents components de la nostra societat.

He volgut començar amb aquest missatge d'esperança, en aquest inici de l'any 2011, per compartir-ho amb tots vostès, els qui estimen i llegeixen i reproduïxen aquestes cartes. Moltes gràcies a totes i tots els qui m'animen a continuar amb aquesta empresa. El poeta va demanar llum! llum! i jo els transmeto una miqueta d'aquesta llum que traspasa les

mntanyes i els oceans, que és llum de llibertat, de solidaritat, de lluita diària per construir una societat més justa per a tothom i oberta a tothom qui arriba més jove amb ganes de viure les seves vides”

14 de febrer de 2011

Gràcies a totes les persones que han compartit amb nosaltres aquest camí i ho han fet possible; és clar, amb l'esforç de tots/es, els d'aquí i els d'allà, els qui són a prop i els qui estan més lluny en la geografia, encara que no tant en la vida de cada dia.

(...)Educació En aquest any 2011 tenim més de 20 becats/es en estudis tècnics i universitaris. El Ministeri d'Educació va retardar una setmana l'inici del curs escolar d'enguany fins al 24 de gener. Ha augmentat la matrícula del nostre institut Nueva Esperanza del Bajo Lempa, com també la d'escoles i centres infantils de la zona. Agraeixo des d'aquí també a tothom qui ha col·laborat i col·labora en els nostres projectes educatius, ja que hi estic directament implicat, en particular als amics i amigues que mantenen viu el transport escolar gratuït a la zona amb les seves donacions, perquè és un factor essencial per al creixement social de tots i totes nosaltres.

Doncs sí, les nenes i nens del Bajo Lempa arriben a les seves classes cada dia, tot omplint de gom a gom els camions que arriben a l'escola de Nueva Esperanza, juntament amb els adolescents i joves de l'institut, i amb aquest uniforme llarg i purità de les nenes que els ha donat el Ministeri d'Educació. Els diumenges arriba un camió amb gent jove i adulta, i també n'hi ha que ho fan caminant, la majoria dones, per finalitzar els estudis bàsics i poder cursar la secundària (batxillerat) –hi ha més d'un centenar d'alumnes matriculats. Ara bé, també és cert que al costat hi ha el negatiu de la fotografia, i és que a l'escola hi falten mestres, pupitres i recursos tècnics, com els informàtics, ja que ha augmentat el nombre d'alumnes en alguns nivells -com a 7è, cosa que ha obligat a obrir dues seccions amb les seves aules-, i no rep gairebé atenció del Ministeri; una part de la comunitat no s'integra en la celebració de l'aniversari; falten habitatges per a les noves parelles que es van formant; el treball escasseja per a molts joves...”

2 de setembre de 2011

No hi haurà fam, ni escassetat de menjar, si més no per uns mesos. Les vaques i altres caps de bestiar tenen bona pastura. També hi ha llet, formatge, mató... Vull començar així, de forma optimista però també realista, perquè així és la vida aquí ara. Treball no en falta aquests mesos. Les pluges, les tempestes, abundants, no amenacen amb temporals inacabables que puguin provocar inundacions. Vénen i se'n van complint un ritm harmoniós, agrait per la població, la vegetació i els animals. Tothom content, ara com ara. Però encara queden els dos mesos més terribles pel que fa a les pluges: setembre i octubre. Al novembre s'acomoden fins a tornar de nou al maig, si tot és normal. Perquè amb això de l'escalfament global també es comporten irregularment. Feia anys que no teníem un hivern tan formal i bo com el d'aquest any. (...)

(...)L'ensenyament formal continua endavant en tota la zona, la qual cosa és un èxit enorme i encara més en un país

com el nostre acorralat per la violència de les colles i del crim organitzat, amb uns índexs de delictes dels més alts del món, per a la contenció dels quals és prioritari com a prevenció que el jovent estudiï, encara que només sigui per això. El Bajo Lempa és de les zones rurals d'El Salvador -i de moltes zones urbanes i suburbanes també- amb major índex d'educació per habitant i per nivells d'estudi. I dintre del Bajo Lempa, la comunitat Nueva Esperanza n'està al capdavant. Mentre els nostres germans i germanes solidaris continuïn donant suport al transport escolar gratuït penso que mantindrem aquests alts índexs de població estudiantil i controlarem la violència a la zona, que es manifesta en forma de brots intermitents, de tant en tant en alguna comunitat o lloc, (...).

(...)Cal fer una crida als joves, i en particular a alguns d'ells, per agafar consciència que la seguretat és cosa de tothom i que volem continuar vivint tranquils com fins a ara des que vam arribar.(...)

(...) La Unitat de Salut més propera a nosaltres, que dirigeix la doctora Ana Julia, una de les nostres exestudiantis becades, funciona a ple rendiment i la demanda augmenta entre la gent de les comunitats per la bona atenció que dispensa (...)

Guatemala: apunts sobre la situació sociopolítica actual

Guatemala es dessagna

L'empresari Álvaro Colom ha arribat al tram final del seu mandat com a president de Guatemala enmig d'una crítica situació econòmica i social, sense haver resolt cap dels reptes que va dir que volia afrontar. L'herència d'anys de violència interna, amb les pròpies institucions de seguretat compromeses en cruentes operacions de repressió contra la pagesia i la població civil, ha derivat en el que ara es defineix com a "crim organitzat". Bandes vinculades amb el narcotràfic i els "aparells clandestins" entronquen amb la corrupció que corca les estructures administratives de l'Estat. El poder judicial, fins i tot reconeixent alguns avenços puntuals importants, és qüestionat per la ineficàcia i la seva parcialitat cap als sectors amb poder econòmic. Una impunitat que continua al voltant del 98% i que contrasta davant de la pluja permanent de morts extrajudicials (16 diàries), desallotjaments de famílies camperoles, feminicidis, cas omís a les consultes populars sobre els recursos naturals... En definitiva: un Estat fallit.

L'11 de setembre, amb una participació del 65% sobre un cens electoral d'uns 7 milions de persones, el vot de la ciutadania guatemalenc ha fet necessària una segona volta (6 de novembre) per escollir el futur president de Guatemala entre el general Otto Pérez Molina i l'advocat multimilionari i populista Manuel Baldizón, en no haver arribat el guanyador, Otto Pérez, al 50% més un dels vots.

S'arriba a aquest relleu amb unes perspectives ben poc esperançadores per als sectors populars, que una vegada més no han pogut articular una força política, un moviment amb l'organització i l'extensió social necessària com per presentar-se com a opció viable. Aquesta vegada, el general repressor i important protagonista del genocidi a Guatemala (1978-1983), Otto Pérez Molina, no tindrà dificultats per fer-se amb el govern a través de les urnes (amb possibles pactes o consensos amb els seus oponents, després d'haver fallat en el seu intent de fa quatre anys).

Els seus missatges simples anunciant que "posarà ordre" i que no dubtarà a emprar "mà dura" - amb el suport directe o indirecte dels grans mitjans de comunicació- han calat en bona part d'una població que no veu possibilitats a curt termini de sortir de la inseguretat i la violència (les estadístiques, en alguns casos, superen les xifres de zones en guerra).

Violència, racisme, narcotràfic, màfies, empobriment. El panorama nacional guatemalenc és desolador. El nombre d'assassinats relacionats amb el narcotràfic, de violacions i de tot tipus d'agressions contra les dones, d'atracaments i matances (com la de 27 camperols en una finca rural al departament de Petén al maig passat) han anat en augment. Les investigacions policials no resolen ni tan sols el 10% dels fets violents, i és molt alt el grau d'impunitat dels responsables de les accions criminals, en general perfectament coneguts per les comunitats. Les estructures de terror heretades dels governs dictatorials, militars i contrainsurgents del general Ríos Montt i altres genocides, no han estat desmantellades i disposen de poder i influència en alts nivells dels poders polític i econòmic i dels organismes de seguretat. L'aparell judicial és fàcilment vulnerable a les pressions oficials i dels poderosos. En els judicis les persones treballadores i la pagesia estan deseparats, perquè encara que tinguin tota la raó jurídica de la seva part, els processos s'"embussen" durant anys sense resoldre's ni avançar. Els pobles indígenes continuen discriminats i pràcticament no existeixen per a la justícia, com no sigui per sancionar-los i castigar-los en favor dels seus ocasionals patrons o propietaris de terres.

El respecte als drets humans, a pesar de les prediques des del govern, ha continuat retrocedint en tots els fronts. Les conductes violentes, la criminalitat, la corrupció, el marcat individualisme, la competitivitat, l'afany de lucre, l'acumulació i la idolatria dels diners afavorits pel mateix sistema neoliberal, s'han incrementat en el país. La decadència de valors ètics afecta enormement tota la realitat guatemalenc.

La deforestació i les tals indiscriminades avancen en benefici de les grans empreses i el deteriorament de la gran biodiversitat del país augmenta, mentre l'explotació minera d'or i plata a cel obert continua contaminant els aqüífers. Aquests danys arriben a ser greus i, fins i tot, irreversibles en zones ocupades per pobles indígenes, absolutament desprotegits davant els abusos de les grans empreses que amb els seus plans territorials (hidroelèctriques, mines, repeses, corredors...) provoquen la fam i el desplaçament de les comunitats, a causa de la pèrdua de seguretat i sobirania alimentària.

Aquesta és, en resum, la dolorosa situació que travessa el poble guatemalenc que, si no hi ha sorpreses, a partir de gener tindrà al capdavant del Govern un reconegut repressor, el general Otto Pérez Molina, el "Comandant Tito", amb un ampli i destacat currículum en les accions repressives dels anys 70, 80 i 90 des de llocs rellevants de la intel·ligència militar i en l'execució dels diferents plans operatius de l'exèrcit.

Esperem que de les cendres de lluites heroiques passades i de les resistències i reagrupaments presents en ressorgeixin les forces populars i comunitàries que puguin capgirar aquestes dures perspectives.

Fermín
Olesa, 15 de setembre de 2011

Butlleta d'afiliació a **USTEC-STES**

DADES PERSONALS

Nom i cognoms _____

NIF

Data de naixement

Adreça _____ Codi postal

Localitat _____ Comarca _____

Telèfons

Adreça electrònica _____

DADES PROFESSIONALS

Centre de treball _____ Localitat _____

Situació: definitiva provisional o expecta.dest. interinatge o subst. pràctiques atur

Col·lectiu: inf/prim. eso ptfp secund. adults priv. labor univ

AUTORITZACIÓ BANCÀRIA

Titular de la llibreta o CC (nom i cog.) _____

Sr./Sra. director/a: faci efectius, fins a nou avís, amb càrrec al meu compte, els rebuts que li siguin presentats pel sindicat **USTEC-STES** a nom meu.

C.C.C.

Localitat, data i signatura _____

USTEC-STES

Barcelona (08007): Ronda Universitat, 29, 5è Telèfon 93 302 76 06 - Fax 93 302 55 99

Girona (17001): Eiximenis, 14, 2n 2a Telèfon 972 20 20 34 - Fax 972 41 17 03

Lleida (25002): Pg. Ronda, 2, 1r 4a Telèfon 973 26 30 32 Fax 973 27 25 07

Tarragona (43003): August, 21 entl. 1a Telèfon 977 23 52 63 Fax 977 23 90 04

Tortosa (43500): Rosselló, 6, entl. Telèfon i Fax 977 51 10 46

Maresme Telèfon: 609 76 94 45 Internet: <http://www.sindicat.net>

Correu electrònic: barcelona@sindicat.net ● girona@sindicat.net

lleida@sindicat.net ● tarragona@sindicat.net